

Skogsstyrelsen
Ulriksdal 5 september 2018

Världsnaturfonden WWFs remissvar på fördjupad utvärdering av miljömålet Levande skogar FU19 (Dnr: 2017/3371)

Övergripande kommentarer

WWF delar fullt ut den sammanfattande bedömningen om att miljömålet Levande skogar inte är uppnått och inte kommer att nås med befintliga och beslutade styrmedel.

WWF ser arbetet med miljömålen som ett mycket viktigt verktyg för Sveriges genomförande av internationella åtaganden, såsom bland annat Agenda 2030:s mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald samt bevarandestatus för naturtyper i Art- och habitatdirektivet. Denna koppling bör lyftas fram tydligare i all kommunikation.

WWF ser stora möjligheter att miljömålsuppföljningen av Levande skogar kan vara ett viktigt verktyg för att skapa samsyn om tillståndet i skogslandskapet, i ett debattklimat som blivit allt kärvarare de senaste åren. Just att ha samsyn kring fakta är en grundläggande förutsättning för att kunna ha en chans att faktiskt lösa problemen, politiskt såväl som i samverkan mellan skogens många aktörer. WWF anser därför att ytterligare resurser behöver knytas till kommunikation och utbildningsarbete riktat till skogsbruket och andra aktörer i syfte att skapa en bredare förståelse för frågorna kring miljöfrågorna i skogen och varför olika åtgärder behövs.

WWF anser att det är viktigt att orsakerna till att målet inte kommer att nås och varför det inte går att se en tydlig riktning förklaras på ett tydligt och pedagogiskt sätt i den sammanfattande texten som ska läggas till senare. Det är centralt att både de svårigheter som finns avseende tillgång på data, indikatorsetets utformning och om det finns inbördes målkonflikter redovisas tydligt. Uppföljningen bör sammantaget redovisa en så tydlig helhetsbild som möjligt av uppfyllandet av miljömålet Levande skogar. En grundförutsättning för detta är att de storskaliga trender som har störst betydelse för måluppfyllelsen åskådliggörs på ett tydligt sätt.

WWF hade gärna sett att det under varje rubrik/precisering finns med ett förtydligande av innebörden i preciseringen. Detta skulle göra det enklare och tydligare att följa analysen kopplad till preciseringen. Överhuvudtaget kan det vara bra att se över strukturen i dokumentet för att få en förbättrad läsbarhet.

Specifika kommentarer till utvärderingens olika delar

1.1.1. Skogsmarkens egenskaper och processer

Precisering: *"Skogsmarkens fysikaliska, kemiska, hydrologiska och biologiska egenskaper och processer är bibehållna"*

De uppgifter som används som grund för den fördjupade utvärderingen fångar inte på långt när in det komplex av frågor som denna precisering omfattar. Här behövs konkreta mått på marktillståndet, grundvattennivåer, omfattning och utförande av dikningsåtgärder (inklusive dikesrensning) och gödsling. Det saknas även underlag för att bedöma tillståndet för skogsmarkens biologiska processer. WWF anser att uppföljningen av denna precisering snabbt behöver bli mer effektiv och fånga in det som saknas, då underlaget kan antas vara viktigt för att kunna fatta adekvata beslut för att anpassa nyttjandet av skogen till ett förändrat klimat. Detta har blivit ett allt mer aktuellt ämne i samband med den ökade brandrisken och torrlagda vattendrag med mera.

Utifrån det underlag som presenteras som grund för utvärderingen så anser WWF inte att det går att bedöma läget för preciseringsen i sin helhet.

1.1.2. Ekosystemtjänster

Precisering: *Skogens ekosystemtjänster är vidmakthållna*

WWF anser att det är bra att Skogsstyrelsens uppföljning av ekosystemtjänster lyfts in i utvärderingen av Levande skogar. Bedömningen av status och påverkan på skogens ekosystemtjänster behöver utvecklas ytterligare i framtiden, men det är tydligt att skogens ekosystemtjänster inte är vidmakthållna.

WWF vill framhålla att biologisk mångfald är en grundförutsättning för att ekosystemtjänster, inte en ekosystemtjänst bland alla andra. WWF hade gärna sett en utförlig beskrivning på vilket sätt biologisk mångfald är en grundförutsättning för övriga tjänster.

1.1.3. Grön infrastruktur

Precisering: *"Skogens biologiska mångfald är bevarad i samtliga naturgeografiska regioner och arter har möjlighet att sprida sig inom sina naturliga utbredningsområden som en del i en grön infrastruktur"*

WWF ser ett behov av att förtydliga hur de underlag som ligger till grund för utvärderingen av preciseringsen viktas emot varandra. Det som presenteras är enormt omfattande och det finns därför en viss risk att viktig information "drunknar".

WWF är bekymrad över att arbetet med Grön infrastruktur till så stor grad just blir en upplisting av alla möjliga miljöåtgärder som görs av olika aktörer - var och en för sig – utan att något nytt egentligen tillförs rent konkret. WWF anser att det är hög tid att arbetet med grön infrastruktur övergår i en arbetsfas med fokus på att skapa rätt förutsättningar för olika aktörer att samverka för att skapa hållbara landskap. WWF anser att det är angeläget att det tas fram nya arbetssätt, incitament och styrmedel som främjar samverkan på landskapsnivå. Detta saknas idag i hög grad.

WWF anser att uppföljningen av etappmålet om skydd av skog är helt centralt för utvärderingen av preciseringen om Grön infrastruktur. I utkastet saknas aktuella siffror. Denna redovisning behöver vara mycket tydlig och pedagogiskt framställd, vilket innebär en viss utmaning. Ur en biologisk mångfaldssynpunkt är det avgörande att värdefulla skogar skyddas, inte hur det görs. I praktiken är det svårt att säga om arbetet med skydd av skog har gjort att hotet mot de mest värdefulla miljöerna har minskat de senaste åren. Även om det tas upp i texten hur de storskaliga flödena för hur ansvaret/kostnaden för arealer som undantas skogsbruk för naturvårdsändamål har sett ut de senaste åren, skulle det vara önskvärt att detta åskådliggjordes på ett tydligare sätt.

En annan aspekt som gör det svårare för exempelvis en politiker som inte är expert att begripa sig på statistiken är övergången från att redovisa den skyddad areal produktiv skogsmark, till skyddade arealen skogsmark. WWF tror att det är viktigt för naturvårdsarbetets trovärdighet att det finns en tydlig systematik i redovisningen av statistiken.

WWF anser att de skogar som skogsbruket frivilligt avstår från att bruka kan vara ett mycket viktigt bidrag i arbetet med biologisk mångfald. Värdet av dessa insatser är dock beroende av många olika faktorer och det finns stora möjligheter till förbättring och optimering av naturvårdsnyttan framöver. En mycket viktig del i detta är att det finns en koordinering på landskapsnivå, där man ser hur de frivilliga avsättningarna kompletterar de områden som skyddats formellt för att täcka in de skogar som har så höga värden att de behöver ett omedelbart skydd. Vidare behövs en planering över hur man kan knyta samman landskapet genom att utveckla och förstärka naturvärden i spridningskorridorer, anpassa skogsbruket genom kombinerade mål, hyggesfritt skogsbruk, trädslagsval med mera. Idag är det dock svårt att bedöma de frivilliga avsättningarnas värde fullt ut. Enligt Skogsstyrelsens utvärdering av de frivilliga avsättningarna så saknas information om de mindre markägares frivilliga avsättningar avseende var de ligger, hur långsiktiga de är och vilka naturvärden som finns i dem.

WWF anser att enbart frivilliga avsättningar som är långsiktiga, transparenta och kvalitetssäkrade ska kunna räknas mot miljömålet.

Nyckelbiotoper och nordvästra Sverige

För att kunna styra arbetet med formellt skydd och frivilliga avsättningar av värdefulla skogar till de områden där nyttan är störst behövs ett gediget kunskapsunderlag. Underlaget som finns idag är mycket bristfälligt, hälften av alla nyckelbiotoper är inte kartlagda ännu. Regeringsuppdraget om nyckelbiotopsinventering är mycket viktigt för att möjliggöra ett framgångsrikt bevarandearbete i framtiden.

WWF ser mycket allvarligt på att det helt saknas uppföljning om vad som hänt med nyckelbiotoper i nordvästra Sverige under 2017 då Skogsstyrelsen valde att "pausa" nyckelbiotopsinventeringen. Eftersom Skogsstyrelsen under samma tidsperiod förstärkte monitoreringen av skogar som kan ha stor betydelse för flora och fauna (så kallade 12:6 områden enligt Miljöbalken) så bör det finnas ett gediget underlag på myndigheten som kan användas för att beskriva de eventuella effekterna av det avbrutna arbetet med att tillämpa det ordinarie nyckelbiotopsbegreppet. WWF anser att detta behöver åtgärdas skyndsamt då det riskerar att underminera förtroendet för naturvårdsarbetet.

Strukturer

För ökad förståelse av redovisningen bör det tydliggöras för läsaren vad normalnivåerna är för strukturerna är i naturskogslandskapet, som jämförelsetal till dagens nivåer.

Vad gäller exempelvis arealer skog äldre än 120/140 år så börjar grafen 1985 trots att man med fördel kunnat redovisa hur åldersfördelningen såg ut innan det moderna skogsbrukets början,

ända tillbaka till Riksskogstaxeringens början för snart hundra år sedan. WWF vill än en gång understryka vikten av att underbygga slutsatserna i miljömålsuppföljningen med bästa tillgängliga underlag för att ge en objektiv och trovärdig bedömning.

Miljöhänsyn

WWF ser mycket allvarligt på att allvarliga skador på hänsynskrävande biotoper ökar. Dessa uppgifter kommer från ett så gediget underlag som Skogsstyrelsens hänsynsuppföljning, vilket tyder på ett systemfel som borde ha föranlett krisåtgärder, vilka fortfarande lyser med sin frånvaro trots flera års oroväckande trend. Detta bör lyftas fram som en avgörande aspekt för bedömningen av preciseringen som en helhet, eftersom det inte bara visar på brister i skogen utan även på att skogsbruket och Skogsstyrelsen brister i att vidta de åtgärder som behövs.

1.1.4. Gynnsam bevarandestatus

Precisering: "Naturtyper och naturligt förekommande arter knutna till skogslandskapet har gynnsam bevarandestatus och tillräcklig genetisk variation inom och mellan populationer"

WWF anser att det är mycket viktigt att Sveriges genomförande av EU:s naturvårdsdirektiv knyts samman med vårt nationella miljömålsarbete så att det blir tydligt hur vår svenska miljöpolitik levererar mot de internationella åtagandena. Nu är inte Sveriges nästa rapportering till EU klar förrän om ett år så det saknas aktuella siffror att lyfta in i denna fördjupade utvärdering på motsvarande sätt som 2015.

WWF anser att det behövs en särskild kommunikation i samband med Sveriges rapportering till EU 2019 där de nya uppgifterna analyseras och kommenteras kopplat till genomförandet av Levande skogar. Det åtagande som Sverige har gentemot EU genom direktivet är en grundbult i naturvårdsarbetet som en helhet och det är viktigt att tydliggöra måluppfyllelsen för de politiker och makthavare som indikatorerna riktar sig till.

1.1.5. Hotade arter

Precisering: "Hotade arter har återhämtat sig och livsmiljöer har återställts i värdefulla skogar"

Tillståndet för arterna är ett mycket tydligt kvitto på i vilken mån naturvårdsarbetet i skogen är effektivt eller ej. Den information som tas fram i samband med Artdatabankens rödlista är det allra bästa underlag vi har avseende detta och därför anser WWF att det bör vara självklart att uppgifterna från denna ges stor tonvikt i utvärderingen. Idag är 1825 arter som har skogen som en viktig livsmiljö rödlistade och hälften av dessa är hotade. Enligt Artdatabanken är den viktigaste orsaken till detta är utformningen av skogsbruket, särskilt trakthyggesbruket. WWF anser att detta orsakssamband behöver synliggöras i utvärderingen. Stycket om uppföljning av biologisk mångfald bör därför flyttas upp så att det sätts i direkt samband med uppgifterna om rödlistade arter. Detta ger mycket relevant information om både arterna i sig och om utvecklingen för de viktigaste miljöerna.

1.1.6. Främmande arter

Precisering: *"Främmande arter och genotyper hotar inte skogens biologiska mångfald"*

WWF anser att det är problematiskt att det helt saknas en analys av omfattningen av de främmande trädslagens hot mot biologisk mångfald. *Pinus contorta*-bestånd har idag negativ effekt på biologisk mångfald och det finns betydande risker, både i form av självspridning och risk för utvecklande av patogener. *Pinus contorta* är klassad som en invasiv art enligt NOBIS, men används idag på ca 2,3% av den produktiva skogsmarken. Utöver detta är det viss förekomst av stödplantering med Contortatall. Omfattning av detta är dock helt okänt, då detta inte alls behöver anmälas och för spridningsrisk är detta en stark riskfaktor. Man har inom ramen för lagstiftningen ingen möjlighet att idag hindra plantering av contorta, om inte det är ovan en viss breddgrad och under en viss bonitet. Nyligen så har dessutom Skogsstyrelsen lagt fram ett förslag på reviderade föreskrifter kopplat till främmande trädslag som avsevärt lättar upp reglerna, vilket direkt motverkar möjligheterna att nå denna precisering. WWF anser att riskerna med contortatall som invasiv art har ökat och att nyplantering därför bör förbjudas istället.

Vad gäller andra främmande trädslag finns det idag ingen genomförd miljöanalys kring andra främmande trädslag som trots detta ändå används i skogsbruket idag, om än i mindre omfattning. Här finns alltså inget som helst underlag huruvida dessa arter hotar biologisk mångfald eller ej och detta berörs inte i utvärderingen.

För Världsnaturfonden WWF

Vicki Lee Wallgren
Avdelningschef Skog & Arter

Mirjam Lööf
Sakkunnig svensk skog